

Kadir Canatan

Modern Toplumun Geleceği

Bu PDF dokümanı, kitabın bir kısmını içermektedir.
DBY okurları için özel olarak oluşturulmuştur.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

“dün” den öğrendikleriyle
“bugün” ü yaşamak
“yarın” ları aydınlatır.

© 2022, DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI™

Tüm hakları saklıdır. Kaynak gösterilerek tanıtım amacıyla ve araştırma için yapılacak kısa alıntılar dışında, yayıncının yazılı izni olmaksızın hiçbir şekilde kopya edilemez, elektronik ve mekanik yolla çoğaltılıp, yayımlanamaz ve dağıtılamaz.

DBY: 246
Sosyoloji: 17

ISBN 978-625-8371-54-3
Sertifika No: 52315

1. Baskı: İstanbul, 2022

Yazar:
Kadir Canatan

Yayın Yönetmeni:
İrfan Güngörür

Editör:
Ersan Güngör

Kapak/Mizanpaj:
DBY Ajans

Baskı/Cilt:
Meteksan Matbaacılık ve Teknik Sanayi Tic. A.Ş.
(Sertifika No: 46519)

KÜTÜPHANE BİLGİ KARTI / Library Cataloging-in-Publication Data (CIP)

Modern Toplumun Geleceği

/ Kadir Canatan (Prof. Dr.)

İstanbul: DBY Yayınları, 2022.

182 s. ; 13,5 x 21,0 cm ___ (DBY Yayınları ; No. 246) ___ Dizin var

ISBN 978-625-8371-54-3

1- Sosyoloji 2- Modern Toplum 3- Toplumsal Eğilimler 4- Gelecek Bilimi

DÜN BUGÜN YARIN YAYINLARI
Ankara Caddesi, Ünal Han No: 21/4
Cağaloğlu, Eminönü - Fatih / İstanbul
www.dby.com.tr • dby@dby.com.tr
Tel.: +90 212 526 98 06

İçindekiler

Önsöz..... 7

BİRİNCİ KISIM

MODERN TOPLUMUN GELECEĞİNE DAİR

SENARYOLAR

1. Post-Endüstriyel Toplumun Doğuşu..... 11
2. Üçüncü Dalga Toplumu..... 25
3. Enformasyon Toplumu..... 46
4. “Tarihin Sonu”nda Toplum ve İnsan..... 72
5. Tanrılaşan İnsan (Homo-Deus) ve Geleceğin Toplumu..... 82

İKİNCİ KISIM

TÜRKİYE TOPLUMUNUN GELECEĞİ

1. Demografik Eğilimler..... 111
2. Etnik Eğilimler 117
3. Dini Eğilimler 122
4. Ailevi Eğilimler..... 129
5. Siyasal Eğilimler 133
6. Ekonomik Eğilimler 138

7. Sınıfsal Eğilimler	143
8. Kültürel Eğilimler	147
Sonuçlar	155
Kaynakça	175
Dizin	177

Önsöz

İnsanlık, uzun yüzyıllar geçmişe dönük bir vizyonla yaşadı. İlk toplumlar ve onların ardından gelenler sahip oldukları bilgi ve becerileri atalarına borçluydular. Bu nedenle atalarına büyük saygı duyuyorlar ve onların bıraktığı mirası ve gelenekleri yaşatmaktan başka bir şey düşünmüyorlardı. Geleneksel toplumlar için yenilik, bir nevi bidat veya sapma olarak kabul ediliyordu. Geleneğe yer almayan ya da örneği olmayan her şey nevezuhur demektir.

Avrupa'da iki büyük devrim (Sanayi Devrimi ve Fransız Devrimi) geleneksel toplumların kısır döngüsünü kırdı ve modern toplumların doğuşuna zemin hazırladı. Modern toplumlarda geçmiş değil, buldukları an önemlidir. Modern demek asri (asra ait) demektir. Bu nedenle olsa gerektir ki, Batı toplumları kendi dışındaki toplumları geri ve durağan ilan etmiştir. Ama çok geçmeden Batı modernleşmesinin ayak izleri, Batı dışı toplumlarda da hissedilmiştir. Hatta bu toplumların radikal liderleri söz konusu geri kalmışlık ve durağanlığı kırmak ve hızla yol almak için acımasızca geleneklere ve geleneksel kurumlara saldırmışlar ve onları tasfiye etmişlerdir. Bu tasfiyeci modernlik, kendi karşıtı olan eğilimleri de doğurmakta gecikmemiş ve o günden bugüne çatışma ve kutuplaşmalardan kurtulamamışlardır.

Bugün modern toplumlar yeni bir evreye geçiyorlar. Post-endüstriyel, post-modern ya da bilgi toplumu. Ne dersiniz deyin, bu toplum zaman bakımından bugüne değil, geleceğe odaklı ve hesaplarını yaparken gelecek kuşaklar ve sorunlar üzerinden geleceği inşa etmeye çalışıyorlar. Geleneksel toplumlarda geçmiş ve gelenek ne kadar önemliyse, bu yeni toplumda da gelecek ve geleceğin sorunları o kadar önemlidir.

Elinizdeki çalışma toplumların geleceğine odaklanmış olan bazı senaryoları ele alıyor ve bu senaryolar ışığında Türkiye toplumunu anlamaya çalışıyor. İlk bölümde geleceğe dair senaryolar başlığında, beş çağdaş gelecek bilimcisinin (Daniel Bell, Alvin Toffler, John Naisbitt, Francis Fukuyama ve Yoval Noah Harari) öngörü ve kestirimleri analiz edilmiştir. Burada ilgilendiğimiz nokta, geleceği biçimlendiren dinamikleri ve onların olası etkilerini belirlemektir. İkinci bölümü, Türkiye toplumundaki temel eğilimlere ayırdık. Biz ancak ana eğilimler temelinde bugünü ve yakın geleceği anlayabileceğimizi düşünüyoruz.

Sonuçlar kısmında açıkladığımız gibi, dünyadaki gelişmeler ve Türkiye'nin maruz kaldığı modernleşme süreci bizde farklı bir modernlik yaratmıştır. Bu bize özgü modernliği "anomik modernlik" olarak tanımlayabiliriz. Anomik modernleşmenin olduğu toplumlar yaz-bozlarla dolu olup, bir türlü temel ikilemlerden kurtulamamaktadırlar. Kitap bu temel ikilemleri -normlar ve ihlaller zinciri- nasıl aşacağımız konusunda bazı ipuçları da vermektedir. Geleceğe doğru yüzünü çevirmiş her okuyucu için yararlı bir çalışma olduğuna inanıyoruz.

Kadir CANATAN
Çiftlikköy, Ağustos 2022

Kaynakça

- Anton Zijderveld, *Soyut Toplum*, Pinar Yayınları, İstanbul 1985.
- Anthony Giddens, *Modernliğin Sonuçları*, Ayrıntı Yayınları, İstanbul 2021.
- Anthony Giddens & Christopher Pierson, *Modernliğin Anlamlandırılması: Anthony Giddens'la Söyleşiler*, Alfa Yayınları, İstanbul 2001.
- Alvin Toffler, *Üçüncü Dalga*, Altın Kitaplar, İstanbul 1981.
- Alvin Toffler, *Dünyayı Nasıl Bir Gelecek Bekliyor?*, İz Yayıncılık, İstanbul (Orijinal tarihi: 1984).
- Alvin Toffler, *Şok / Gelecek Korkusu*, Koridor Yayıncılık, İstanbul 2011.
- Benedict Anderson, *Hayali Cemaatler*, Metis Yayınları, İstanbul 2020.
- Daniel Bell, *İdeolojinin Sonu, Ellilerdeki Siyasi Fikirlerin Tükenişine Dair*, Sentez Yayınları, Bursa 2013.
- Daniel Bell, *De Komst van de Post-Industriële Samenleving, Een Sociale Toekomstverkenning*, Uitgeverij Kluwer, Deventer 1974.
- Daniel Bell, *Kapitalizmin Kültürel Çelişkileri*, Sentez Yayınları, Bursa 2022.
- Emre Kongar, *Toplumsal Değişme Kuramları ve Türkiye Gerçeği*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2019.
- Emre Kongar, *21. Yüzyılda Türkiye/2000'li Yıllarda Türkiye'nin Toplumsal Yapısı*, Remzi Kitabevi, İstanbul 2016.
- Francis Fukuyama, *Tarihin Sonu mu?*, Vadi Yayınları, İstanbul 2003.
- Francis Fukuyama, *Tarihin Son ve Son İnsan*, Profil Yayınları, İstanbul 2016.
- Francis Fukuyama, *Kör Nokta: Gelecek Senaryolarını Öngörmek*, Profil Yayınları, İstanbul 2015.

- George Friedman, *Gelecek 10 Yıl*, Pegasus Yayınları, İstanbul 2011.
George Friedman, *Gelecek 100 Yıl: 21. Yüzyıl İçin Öngörüler*, Pegasus Yayınları, İstanbul 2017.
Nilüfer Göle, *Melez Desenler: İslam ve Modernlik*, Metis Yayınları, İstanbul 2000.
Yuval Noah Harari, *Homo Deus: Yarının Kısa Tarihi*, Kolektif, İstanbul 2017.
Yuval Noah Harari, *21. Yüzyıl İçin 21 Ders*, Kolektif Kitap, İstanbul 2018.
Zygmunt Bauman, *Liquid Modernity*, Polity Press, Cambridge 2000.

Dizin

- 11 Eylül 2001 74, 103
12 Eylül 1980 darbesi 120, 124
15 Temmuz 2016 Darbe Girişimi 125, 126, 127
21. Yüzyıl İçin 21 Ders 82, 101
28 Şubat 1997 post-modern darbe 124, 125
1923 Türk İktisat Kongresi 139
- A**
ABD 14, 16, 20, 24, 25, 27, 37, 46, 48, 49, 51, 54, 55, 56, 58, 59, 60, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 73, 74, 75, 84, 93, 103, 140, 143
Abhazyalar 117
Adam Smith 32
Adelaide Elizabeth Farrell 27
Afganlı göçmenler 113
Ağ toplumu 64
Aile hayatı 45
Aile ve Sosyal Hizmetler Bakanlığı 142
Akdeniz bölgesi 113
Akdeniz Havzası 90
AK Parti 124, 127, 134, 138, 141
Aku kültür 38
- Aleviler 127
Alfred North 18
Almanya 16, 55, 57, 116
Alvin Toffler 8, 25, 26, 27, 30, 31, 32, 33, 34, 35, 36, 37, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 155, 156, 159
Amerikalı 11, 23, 27, 46, 48, 49, 50, 51, 54, 55, 56, 57, 59, 60, 62, 63, 65, 66, 67, 69, 70, 72, 74, 75, 142, 155, 156, 157
Ana-akım 173
Anadolu 113, 117, 137
Anomik modernlik 8, 167, 172
Antropoloji 64
Araplar 117, 153
Arnavutlar 117
Asya 20, 47, 69, 84, 88
Avrupa 7, 13, 16, 20, 68, 69, 79, 84, 95, 102, 103, 113, 115, 118, 121, 138, 140, 148, 164, 165, 170
Avustralya 27
Azınlık hakları 160
- B**
Balkan ülkeleri 119

- Batı 7, 11, 15, 16, 19, 20, 24, 73,
102, 106, 113, 115, 122, 132,
134, 135, 140, 143, 144, 145,
151, 152, 161, 162, 163, 164,
165, 166, 171, 172
- Batılı 20, 37, 109, 136, 140, 165,
167, 168
- Batılılaşma 109, 134, 147
- Belçika 118
- Beyaz Saray 27, 59
- Beyaz yakalılar 17, 49
- Bilgi 7, 8, 15, 17, 18, 20, 23, 40,
46, 47, 49, 50, 51, 52, 57, 59,
60, 64, 67, 69, 70, 73, 83, 88,
94, 98, 99, 106, 108, 140, 155,
156, 157, 159
- Bilgi toplumu 8, 46, 49, 50, 51,
59, 64, 140, 156, 159
- Bilgi ve eğitim 15, 155
- Bilimsel Devrim 88, 89
- Bilimsel Teknolojik Devrim 29
- Bilişim Çağı 29
- Bill Clinton 74
- Birleşik Devletler 12, 20, 23, 48,
69, 76
- Biyoloji 38, 39, 55, 68, 70, 85,
95, 98, 156, 158
- Bosna 119
- Boşnaklar 117
- Brezilya 27, 54, 138
- Budizm 93
- Bulgaristan 119
- C-Ç**
- Cemaat 123, 126, 168, 171, 173
- Cemaat Kilisesi 72
- Charles Reich 21
- CHF 139
- Cinsel 22, 34, 35, 53, 104
- Cinsiyet rolleri 45
- Condorcet 37
- Cornell 47, 72
- Çağdaş yaşam tarzı 136
- Çelik 17, 21, 37, 54, 156
- Çerkezler 117
- Çin 47, 78, 138
- Çingeneler 117
- D**
- Dalga 25, 26, 28, 29, 30, 31, 32,
33, 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40,
41, 42, 43, 44, 45, 156
- Dalga metaforu 29
- Daniel Bell 8, 11, 12, 13, 14, 15,
16, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24,
25, 26, 29, 50, 155, 156, 159
- Daoizmde 93
- Darwin 36, 37
- Dataistler 99, 100
- Dataizm 98, 99, 100
- Demografik yapı 111
- Demografik yapıdaki 163
- Descartes 40
- Devletçilik 136, 139, 143, 168,
169, 170
- Devlet Planlama Teşkilatı 115
- Devlet zenginleri 145
- Dindarlık 71, 126, 149, 150, 173
- Din-i devlet 136
- Dini kimlik 122
- Disiplin 19, 135, 139
- DNA 55, 86
- Doğumlar 111
- DP 139
- DPT 139, 169
- Düşünen bilgisayarlar 70
- E**
- Eastman Kodak 47
- Eğitimde Birlik Kanunu 161
- Ekonomik sektör 15
- Elektrik 17, 100, 156
- Elektronik aile 43, 44
- Elektronik Çağ 29

- Emre Kongar 134, 161
- Endonezya 138
- Endüstri çağı 70
- Endüstriyel toplumda 50, 157
- Endüstriyel Toplumdan
Enformasyon Toplumuna
Geçiş 46
- Enformasyon teorisi 19
- Enformasyon toplumu 65
- Entelektüel teknoloji 15, 18, 19
- Ermeniler 117, 121
- Ermeni meselesi 121
- Etnik 66, 67, 110, 117, 118, 119,
120, 121, 122, 160, 163, 170,
172
- Etnisite 58, 118
- Ev kadınlığı 150
- Eyaletler 59, 65
- F**
- Faşizm 77
- FETÖ 125, 126, 153
- Film kültürü 107
- Financial Times 83
- Florida 65
- Fordizm 32
- Francis Fukuyama 8, 72, 73, 74,
75, 76, 77, 78, 79, 80, 81, 157,
158, 160
- Fransa 16, 55, 121, 164
- Fransız Devrimi 7, 109
- Frederick Winslow Taylor 31,
161, 162
- G**
- Gelecek 8, 13, 15, 18, 20, 25,
27, 30, 45, 46, 50, 52, 65, 70,
86, 97, 101, 102, 107, 114, 142,
149, 152, 155, 158, 160
- Gelecek şoku (Future shock)
25, 27
- Gelecek yönelimi 15, 20
- George W. Bush 73, 74, 75
- Göç 14, 41, 58, 60, 65, 66, 84,
102, 103, 111, 112, 113, 114,
115, 116, 117, 118, 119, 121,
126, 129, 144, 153
- Görünmez kama 34
- Guillain-Barré Sendromu 27
- Güç kayması (Powershift) 26
- Güneş Sistemi 89
- Güney Kore 27, 54, 100
- Gürcüler 117
- H**
- Harf Devrimi 161
- Harvard 11, 12, 47, 50, 73
- Harvey Mansfield 73
- Havacılık 17, 156
- Hegel 37, 76, 77, 79
- Henry Ford 32
- Hindistan 108, 138
- Hiyerarşi 135
- Hollanda 16, 55, 118
- Homo sapiens 85, 89, 95, 107,
108, 158
- Homo Sapiens 82, 87, 89, 158
- Hristiyan 88, 94, 122
- Hristiyanlık 87, 93
- Hümanizm 89, 93, 94, 98, 100
- İ-İ**
- IBM 47
- Irak 74, 75, 103, 119
- Irak Savaşı 75
- İrk 45, 80, 95, 103, 149
- İdeolojinin Sonu 11, 12
- İkinci Dalga 30
- İkinci Dünya Savaşı 13, 21, 75,
77, 119, 134, 148
- İkinci Meşrutiyet 125, 133
- İletişim 25, 51, 52, 64, 89, 99,
108, 131
- İngiltere 16, 55, 69

- İran 56, 119
 İslam 93, 94, 122, 124, 125, 136, 165
 İslamcılık 77, 125, 133
 İsrail 84, 104, 118
 İsveç 16, 118
 İsviçre 55, 129
 İsviçre Medeni Yasası 129
 İtalya 16
 İzmir 118, 135
 İzmir İktisat Kongresi 135
- J**
 Japonlar 56, 72
 Japonya 20, 54, 55, 56, 57, 64, 72, 162
 John F. Kennedy 47
 John Naisbitt 8, 46, 47, 48, 49, 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 61, 62, 65, 67, 68, 156, 157, 159
- K**
 Kaliforniya 57, 65
 Kanada 55
 Kant 37
 Kapitalist toplum 19
 Kapitalizmin Kültürel Çelişkileri 12, 22, 159
 Karar süreci 15
 Karar teorisi 19, 20
 Karma ekonomi 140
 Kendi Evi 59
 Kestirim 13
 Kestirim (forecasting) 13, 14, 15
 Kırılma noktaları 14
 Kilise 66, 71, 122, 164, 165, 171
 Kitlesel hareketler 71
 Kojeve 76, 77, 81
 Komünizm 77, 89
 Kongre 27
 Kuvvetler 30
- Kült 122, 123
 Kültür 12, 15, 21, 22, 37, 38, 45, 75, 79, 92, 103, 144, 159, 161, 163, 171
 Kültürel Eğilimler 137, 147
 Kürtler 117, 119, 120, 121, 126, 127, 170
- L**
 Lazlar 117
 Leibniz 37
 Lesling 37
 Liberal düşünce 106
 Liberalizm 77, 80, 89, 95, 97, 102, 157, 160
- M**
 Makedonya 119
 Malezya 47
 Manhattan 12, 72
 Marmara bölgesi 113
 Marshall yardımı 139
 Marx 37, 76, 107
 Marxist 30, 44, 143
 Mary Parker 57, 58
 Mavi yakalılar 17
 Mega Trendler 46, 48, 156
 Mehmet Akif Ersoy 162
 Meksika 27
 Melez 165, 166, 168
 Melez Desenler: İslam ve Modernlik 165
 Meslek sınıflandırması 15
 Mezhep 122
 Mısır 138
 Michel Foucault 21
 Mikhail Gorbaçov 37
 Misak-ı Milli 118
 Mississippi 61
 Modernizm 19
 Modern Sözleşme 92
 Moskova 47

- Muhafazakârlık 124, 125, 162
 Mutluluk 85, 100, 130, 158
 Mübadele Anlaşmaları 118
 Mürit 123
 Müslüman 77, 117, 120, 125
- N**
 Nazizm 89, 95
 Neo-liberal 23
 Nesnel gerçeklik 90
 New York 12, 26, 27, 60
 Nilüfer Göle 165
 Nizam 135
 Norman B. Brown 21
 Nurcu 137
- O-Ö**
 Ortadoğu 55, 73, 74, 75, 84, 97, 135
 Osaka 72
 Osmanlı 109, 110, 117, 118, 123, 133, 134, 135, 143, 147, 161, 169, 170, 171
 Osmanlıcılık 133
 Osmanlı modernleşmesi 109
 Otomobil 17, 37, 54, 66, 156
 Oyun teorisi 19
 Ölümler 111
 Ölümsüzlük 85, 100, 158
 Özgürlük 22, 95, 96, 102, 105, 152
- P**
 Paul Samuelson 142
 Pennsylvania 27
 Peru 138
 PKK 126
 Platon 74, 81
 Pomaklar 117
 Post-Endüstriyel 8, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23, 24, 50, 140, 155, 159, 161
- Post-Endüstriyel Toplumun Doğuğu 11, 13, 22, 155, 159
 Post-Modern 8, 15, 18, 19, 124
 Pragmatik siyaset 17, 156
 Protestan ahlak 22, 23, 159
- R**
 R.D. Laing 21
 Reagan Doktrini 74
 Refah Partisi 124, 125, 134
 Robotika 55
 Ruhsal 22, 23, 53, 54, 159
- S-Ş**
 Sabri Ülgener 169
 Saddam Hüseyin 74
 Salgınlar 83, 84
 Saltanat ve Hilafetin Kaldırılması 161
 Samuel P. Huntington 73
 Sanayi Devrimi 7, 30, 34, 88, 100
 Sanayi sonrası toplum 29
 Sanayi toplumu 17
 Seçkinler 34, 97, 143, 146
 Sekülerlik 123
 Siberetik 19
 Singapur 27, 54
 Siyaset 15, 17, 18, 58, 72, 73, 76, 94, 125, 133, 134, 135, 136, 139, 141, 148, 156, 167, 171
 Soğuk Savaş 11, 13, 36, 76, 77, 157
 Sosyal trenler 14
 Sosyo-ekonomik 163
 Sosyoloji 12, 64, 72, 91
 Soyadı Yasasının Kabulü 161
 STK 27
 Stokastik süreçler 19
 Stuart Mill 37
 Suriyeli 119
 Suudi Arabistan 55, 136

- Süleyman Demirel 136, 137
Süper ideoloji 31
Süper sanayi toplumu 29
Süryaniler 117, 118
Şapka ve Kıyafet Kanunu 161
Şok 25, 26
- T**
Tahmin (prediction) 13, 28, 87, 88
Takvim, Saat ve Ölçülerde Değişiklik 161
Tanrılaşan insan (Homo deus) 82, 83, 158, 160
Tanrısalık 85, 158
Tarım Devrimi 30, 87, 88, 89
Tarihin Sonu ve Son İnsan 73, 76, 77, 157
Tarikatlar 122, 123, 124
Tarikatların Kaldırılması 161
Tatarlar 117
Taylorizm 31
Teizm 89
Tekke ve Zaviyelerin Kapatılması 161
Teknetronik çağ 29
Tekno 41, 97, 98, 160
Tekno-dinler 97
Teknohümanizm 97, 98, 160
Telefon 17, 156
Telgraf 17, 156
Texas 65
Theodore Roszak 21
Thymos 81
Tom Johnson 27, 47
Toplumsal eşitsizlik 81
Toplumsal tahayyüller 164
Trakya bölgesi 118
Turgot 37
- Türk 115, 117, 118, 119, 120, 126, 136, 139, 161, 163, 164, 165, 167
Türkçü ideoloji 133
- U-Ü**
Ulus-devlet 117, 119, 170
Ulusların Zenginliği 32
Usame bin Ladin 74
Utah 47
Uzay Çağı 29
Üç Tarzı Siyaset 133
Üçüncü Dalga 25, 26, 28, 30, 33, 34, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 156
- W**
Wall Street 56, 83
Washington 27, 47
Weber 14, 143
William Kristol 74
- Y**
Yahudiler 12, 26, 82, 104, 107, 117, 118
Yarar teorisi 19
Yaşlanma 111, 114, 172
Yeni Amerikan Yüzyılı 74
Yeni sosyal kaldıraçlar 14
Yoğunlaşma ilkesi 32
Yoval Noah Harari 8, 82, 83, 85, 86, 87, 89, 90, 91, 92, 93, 94, 95, 96, 97, 99, 101, 102, 103, 104, 105, 106, 107, 108, 158, 160
Yunanistan 118, 121
Yunanlılar 52
Yusuf Akçura 133
- Z**
Zbigniew Brzezinski 29
Ziya Gökalp 133

Modern Toplumun Geleceği

Elinizdeki çalışma toplumların geleceğine odaklanmış olan bazı senaryoları ele alıyor ve bu senaryolar ışığında Türkiye toplumunu anlamaya çalışıyor. İlk bölümde geleceğe dair senaryolar başlığında, beş çağdaş gelecek bilimcisinin (Daniel Bell, Alvin Toffler, John Naisbitt, Francis Fukuyama ve Yoval Noah Harari) öngörü ve kestirimleri analiz edilmiştir. Burada ilgilendiğimiz nokta, geleceği biçimlendiren dinamikleri ve onların olası etkilerini belirlemektir. İkinci bölümü, Türkiye toplumundaki temel eğilimleri ayırdık. Biz ancak ana eğilimler temelinde bugünü ve yakın geleceği anlayabileceğimizi düşünüyoruz.

Sonuçlar kısmında açıkladığımız gibi, dünyadaki gelişmeler ve Türkiye'nin maruz kaldığı modernleşme süreci bizde farklı bir modernlik yaratmıştır. Bu bize özgü modernliği "anomik modernlik" olarak tanımlayabiliriz. Anomik modernleşmenin olduğu toplumlar yaz-bozlarla dolu olup, bir türlü temel ikilemlerden kurtulamamaktadırlar. Kitap bu temel ikilemleri -normlar ve ihlaller zinciri- nasıl aşacağımız konusunda bazı ipuçları da vermektedir. Geleceğe doğru yüzünü çevirmiş her okuyucu için yararlı bir çalışma olduğuna inanıyoruz.